

Çinin metal mağdenleri

Kömür ve demir hariç olmak üzere Çin zannedildiğinin aksine olarak bakır, kurşun, çinko, gümüş gibi bazı esas madenler hususunda çok fakirdir. Bu madenlerdeki Çin istihsâli, memleketin genişliğine ve ahalinin çokluğuna nisbetle ehemmiyetsizdir.

Bu mütalâa, Cindeki mağden mevcudunun bir maden sanayiinin inkişaf etmesine kâfi gelmediğini ifade etmez. Maksat: şimdiye kadar Çinlilerce bile kabul edilen bir kanaatin tashihidir, zira bazılarının kanaatlarınınca, Çin toprak altları bir çok kıymetli ve mütenevi cevher zenginliklerinin deposudur.

Bu fikir bazen fazla nikbin istatistik ve tahminlerle takviye edilmektedir.

Bunu anlamak için aşağıdaki satırları okuyalım :

Manganez : Manganez cevheri bilhassa Hünan, Kiangsi, Kuangtüng, Kuangsi eyaletlerinde bulunmakta ve gayri kâfi derecede istihsâl edilmektedir.

Kiangsi yatakları gibi yataklar bir çok seneler zarfında işletilmemiştir, bazıları da (Hopei, Hüpeb) araştırılmamış bile. Istihâl olunan cevher % 45 nisbetinde maden ihtiva etmekte ve tamamen harice sevk edilmektedir. Bu cevher üzerindeki talep son senelerde azalmıştır.

Tungsten : Çin dünyanın en büyük tungsten müstahsilidir; 1933 te, 14.000 t.

tutmuş olan dünya istihsâline % 42 ile iş tırak etmiş ve 6.000 tonluk istihsâl yapmıştır.

En zengin yataklar Kiangsi cenubunda bulunmaktadır; dahilî harplardan müteessir olduktan sonra, mandenler, mınkadaki asayiyişin teessüsündenberi faaliyetlerine devam etmektedirler. İstihâl edilen cevherin büyük kısmı ilk evvel Kiükiang şehrinde (Kiangsi eyaleti) harice sevk edilmiştir. Fakat bilâhare, eyalet yollarının bozukluğundan hasıl olan sevkî güçlüğü üzerine Kanton'dan geçilerek cenub yolu takip edilmiş ve Kuangtüng limanlarından ihracat yapılmaya başlamıştır. Bunun üzerine Kuangtüng eyaleti bazı kolaylıklar göstererek başka yerlerde 118 dolar olan ihracat resmini 75 e indirmiştir. Bu vaziyet karşısında Kiangsi hükümeti de ticarî muamelât üzerinde daha iyi bir kontrol tesis etmek için hususî bir büro ihdas etmiştir.

Cevher aletümüm % 60 ilâ 65 Tungsten oksidi ihtiva etmekte ve ekseriyetle Kalay, Molibden, Bakır ve Arsenik emlâhi ile bir arada bulunmaktadır.

Yukarıda saydığımız yataklardan başka az ehemmiyetli bir kaç yatak ta Kuangsi de ve huduttaki Kuangtung ve Hünan eyaletlerinde bulunmaktadır.

Kurşun ve Çinko : En mühim cevher yatakları Hünan eyaletinde bulunmaktadır.

Kurşun cevherinin maden nisbeti % 57 ilâ 62 dir; çinkonunki ise % 36 ilâ 42 dir.

Çangşa'da tesis edilmiş bir fabrika kurşun cevherini muamele ederek senede 2 ilâ 3.000 ton mağden istihsâl etmektedir.

Çinko cevherinin bir kısmı, madenin 6 km. yakınındaki Süngpo fabrikasında muamele edilmekte ve en büyük kısmı da harice gönderilmektedir.

Yünnan eyaleti her iki cevherden senede 300 ilâ 400 ton istihsâl ederek kurşun ve çinko zenginliğinde ikinci dereceyi işgal etmektedir. Diğer eyaletlerin ehemmiyetsiz istihsâlleri vardır.

Bakır : Çin, bakırı uzun zamandan beri ve bir çok işlerde kullanmış olduğu halde bu cevherde çok fakirdir. Memlekette istihlâk olunan bakır miktarı senede 6.000 ton tutmaktadır. Bu yekûndan dahilde istihsâl edilen miktar pek azdır.

Bakır cevheri yalnız bir kaç eyalette ve temiz, madeni çok bir halde bulunmaktadır. Yalnız mühimce iki istihsâl merkezi bulunmaktadır : biri Tüngçanda'dır (Yünnan'ın şimali) ve senede 500 ton bakır istihsâl etmektedir; ikincisi de Fengşien'de (Zeçuan'ın şimali garbisinde) bulunmakta ve normal vaziyette senede 100 ton maden istihsâl etmektedir, bugünkü istihsâli 25 tona inmiş bulunuyor. Bu iki merkezin cevherleri aynı evsafa değildirler; Tüngçuan'ınkiler % 5 nisbetinde zengindirler; diğerleri daha fakir olmakla beraber bol rezervlere maliktirler. Bunlardan başka, bakır, az miktarda Çin Türkistan'ı garbinda da istihsâl olunmaktadır.

Altın ve Gümüş : Çin'de bir çok altın madeni bulunduğu halde gümüş madenleri azdır.

1932 ve 1933 yıllarında Zeçuan ve Sikang'da takriben 30.000 tael altın, Hopey'de 3.000, Hünan'da 2.000, Şatüng'da 1.500, Kuangtüng ve Kuangsi'de de 6.000 tael istihsâl

edilmiştir. Gümüş için Şükiüşan gümüşlü kurşun cevherini (tonda 28-35 onz) söylemek lâzımdır. Çangşa dökümhanesi senede 100 ilâ 120 bin tael gümüş istihsâl etmektedir.

Kalay : Çin, kalay hususunda dünyanın en büyük müstahsillerinden biridir. Koçen (Yünnan cenubu) kalay cevherinin birinci istihsâl merkezidir; buradaki yataklar hemen hemen sathîdir.

Maden nisbeti umumiyetle alçaktır, fakat cevher sunî olarak teksif edilmektedir. Maden ve, az miktarda, teksif edilmiş cevher ihracatı Yünnan - Hindicini demir yolu ile ve Mengtze'den yapılmaktadır. Böylece 7.000 tondan fazla maden sevkedilmektedir; fakat bu yalnız ihracat için değil aynı zamanda Çin'in diğer kısımlarına tekrar ithalât yapmak içindir.

Koçen'de 1932 de oldukça asrî bir kalay izabehanesi tesis edilmiştir, senelik istihsal kabiliyeti 800 tondur. Diğer ehemmiyetli kalay müstahsili eyalet te Kuangsi'dir (bilhassa şimalde Füçü), senelik istihsâli 500 tondur. Bundan sonra senevî 100 ton istihsâl ile Hünan eyaleti gelmektedir. Ayrıca, Kuangtüng da ve Kiangsi'nin tüngsten istihsâl eden merkezlerinde de bir az kalay elde edilmektedir.

Çin'in umum kalay istihsâli takriben 9.000 tondur.

Antimuan : Çin, bu madendeki ihracatı son senelerde pek ziyade azalmış olmakla beraber yine dünyanın birinci antimuan müstahsili kalmaktadır.

İhracat azalışının başlıca sebebi, 1931 de Amerika'da « Texas Mining and Smelting Company » nin teşkilâtlandırılmasıdır. Bu Kumpanyanın sattığı antimuan daimî surette (500 gramda) Çin antimuanından 10 sent aşığıdır. Amerika'ya eskiden 6 ilâ 10.000 ton. antimuan ithâl edilirken bu fark neticesi olarak 1934 te ancak 2.000 ton

ithâl edilebilmiştir. Bundan başka, Yugoslavya 1934 te istihsâlini 900 tona çıkarmış ve 1935 te de daha fazla artırmıştır; Avusturya da kendi istihlâkine yetecek kadar istihsâl yapmaktadır.

Çin istihsâlinin büyük kısmı Hünan da elde edilmektedir; burada 1933 te ihdas edilmiş yarı resmi bir teşkilât satış inhisarını elinde tutmaktadır. Bu teşkilât « Ü-nited Commercial Committee for Hunanese Antimony » ismini taşımaktadır.

Bu eyalette daha başka mühim istihsâl merkezleri mevcuttur: Hsiknangşan ve Pançı. Kuangtüng, Kuangsi, Yünnan'da da az miktarda antimuan istihsâl edilir. Memleketin senelik umum antimuan istihsâli 12.500 tona yükselebilmişken bugün yavaş yavaş azalmaktadır.

Antimuan Çin'de istimal edilmediğinden istihsâli ihracata bağlı bulunmaktadır;

ihracat dahi azalmış olduğundan istihsâldeki gerilemenin zararı ehemmiyetsizdir.

Cıva, Arsenik, Bismüt, Molibden : Çin, eskiden cıva istihsâlile meşhur bir memleketdi; fakat bugünkü saf mağden istihsâli epeyce gerilemiştir, Keyçou ve Hünan eyaletlerinde senede ancak 50 ton tutmaktadır.

Kiangsi ve Hünan'da bir çok arsenik oksidi yatakları bulunmaktadır, buralarda senede 500 ton istihsâl yapılmaktadır. Yünnan ve Garbî-Hünan senede bir kaç yüz ton arsenik sülfürleri istihsâl etmektedirler.

Kiangsi, Kuangtüng, Kuangsi ve Hünan eyaletlerinde Tungstenle beraber 1000 ton Bismüt istihsâl edilmektedir.

Fükien ve Çekiang'da Tungsten cevherinde az miktarda Molibden bulunmuştur.